

2023 Eğitim Vizyonu: Çift Kanatlı mı, Çifte Sadakatli mi?

Mücahit GÜLTEKİN, 9.10.2019

<http://www.islamianaliz.com/m/3765/2023-egitim-vizyonu-cift-kanatli-mi-cifte-sadakatli-mi>

Geçen sene (23 Ekim 2018'de) kamuoyuyla paylaşılan 2023 Eğitim Vizyonu[1] belgesini yayınlandığı günlerde okuyup, notlar çıkarmıştım ama bu notları bir yazıya dönüştürme imkânım olmadı. Yaklaşık 140 sayfadan oluşan belge eğitimde 'paradigmatik' bir dönüşümü iddia ettiği için önemliydi.

Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk belgeye yazdığı sunuş yazısında bu paradigmatik dönüşümü "çift kanat" metaforuyla açıklamıştı: *"Beşerlikten insanlaşmaya' doğru bir inşa eylemi olarak gördüğümüz eğitimin, evrensel manada program odaklı veya pragmatik değil, paradigmatik bir dönüşüme ihtiyacı olduğunu savunuyoruz. İnsanın akıl ve kalple çift kanatlı olmasına dair önerdiğimiz paradigma[2], sadece maddi olana yönelen bir eğitimi reddetmektedir."*[3]

'Çift Kanat' öne sürülen paradigmatik dönüşümü temsil eden bir metafor olarak kullanılıyor. Bakan'ın kullanımını saymazsak, belgenin felsefesinin açıklandığı 2023 Eğitim Vizyonu Eğitim Felsefesi (bundan sonra 'Eğitim Felsefesi' olarak isimlendireceğim) bölümünde 8 kez daha geçiyor.

Bakan'ın sunuş yazısı günümüz dünyasının 'insan ve evren' anlayışına önemli eleştiriler getirerek başlıyor. Aynı eleştirileri Eğitim Felsefesi'nde de görüyoruz. Bu eleştiriler yapılırken bir isim ve adres gösterilmiyor ama Batı'nın insan ve evren tasavvurunun eleştirildiğini anlıyoruz. Eleştirilerin özünü şu şekilde aktarmak mümkündür: Günümüz dünyası aklı, maddeyi, bilimi, talimi önemsemiş ama kalbi, mânâyı, vicdanı/gönlü, terbiyeyi unutmuştur. İşte 2023 Eğitim Vizyonu aklın yanına kalbi, maddenin yanına mânâyı, bilimin yanına vicdanı ve talimin yanına terbiyeyi koyarak; *"...çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler"*[4] yetiştirilebilecektir.

Şüphesiz, bir köşe yazısının sınırları içinde kalarak belgenin kapsamlı bir analizini yapmak çok mümkün değil. Vizyon belgesine ilişkin değinilmesi gereken çok nokta var. Özellikle Bakan'ın sunuş yazısında, Eğitim Felsefesi bölümlerinde önemli ve güncel kritikler yer alıyor. Ama biz bu yazımızda, belgenin, Bakan'ın iddia ettiği paradigmatik dönüşümü yansıtır yansıtmadığı üzerinde durmak istiyoruz.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi gerçekten bir paradigma değişimini içeriyor mu? Yoksa yüz elli yıl öncesinden kalan, adına o zamanlar 'telifçilik/sentezcilik/ikicilik' denilen eski bir tartışmayı mı devam ettiriyoruz? Belge öne sürdüğü paradigmayla çelişkili argümanlar barındırıyor mu? Belgenin belirlediği hedef ve uygulamaların ağırlıklı bölümü öne sürülen paradigmayla uyumlu mu? Diğer taraftan belgede posthümanizmin anahtar kavramlardan biri olan 'tekillik' kavramına bir eleştiri getiriliyor. Belgenin içerik, hedef ve uygulamaları bu eleştiriyle uyumlu mu, yoksa posthümanist döneme zemin mi hazırlıyor? Koç, Sabancı, Açık Toplum Vakfı, Network European Foundation gibi yapıların destekçileri arasında olduğu Eğitimde Reform Girişimi'nin belgeyle ilgili düşünceleri nelerdir?

Bu sorular çerçevesinde kısa bir değerlendirme yapmaya çalışacağız.

*

Macid Hadduri, *İslam'da Adalet* kitabında İslam dünyasının Batı'nın maddi ve teknik üstünlüğü karşısında yaşadığı krizi "*çifte sadakat*" kavramıyla açıklamaktadır.^[5] İslam dünyası bir taraftan Batılı standartları ithal etmek istiyor, diğer taraftan bu normlarla çatışan İslami ölçütlerden de vazgeçmek istemiyordu. İslam toplumları, çeşitli çatışma ve gerilimler yaşadıkten sonra her ikisinden de vazgeçemediler. Hadduri'nin deyişiyle, Batılı standartları ithal ettiler ve İslami çerçeveye *adapte* ettiler. Hadduri bu krizi, "*ikiye ayrılmış vicdan*" olarak da isimlendirir.

Çifte sadakat tutumunu kriz haline getiren şey uzlaşması kabil olmayan şeyleri telif etme durumunda kalmasıdır. Çünkü bunlar her zaman birbirinden kolay bir şekilde ayrıştırılmıyor, birini diğerine tercih etmek durumunda kalılabiliyordu. Yani, kalkınma ve teknolojik gelişmişlik önemliydi ama bunun için zaman zaman ahlaki ilkeleri yumuşatmak gerekiyordu.

Türkiye'de sağ gelenek daha çok, ahlaki değerler/ilkeler ile maddi gücün gerekleri (realite) çatıştığında ahlaki değerleri çatışmasız bölgelere taşıyarak ve oralarda yoğunlaştırarak bu krizi görünmez kılmaya çalışmıştır. Bu bazen dini söylemin abartılı kullanılmasına (dualar, niyazlar, ayetler, hadisler vs), bazen dini pratiklerin görünürlüğünün artırılmasına (Hac, toplu namazlar vs.), bazen de dini temsil eden görkemli yapıların inşa edilmesine (ihtişamlı camiler, duvarların dini ve milli hatlar ve resimlerle süslenmesi vs) sığınılarak yapılmıştır.

Vizyon belgesinin en önemli sorunu, Batı'nın insan ve evren tasavvuruna ilişkin yerinde eleştiriler getirmesine ve paradigmatik bir değişimi savunmasına rağmen, bu eleştirileri derinleştirememesi ve Batılı paradigmanın dayattığı kavramlardan kurtulamamasıdır. Belge pek çok yerinde bu çelişik durumu yansıtmakta, "*temel sorunumuz bir zihniyet meselesidir*"^[6] demesine rağmen sorun olarak gördüğü zihniyetle gerçekçi bir yüzleşmeden kaçınmaktadır. Belgeyi incelediğimizde, söylemde bol miktarda "yerliliğe, milliliğe, ahlakiliğe, maneviyata" gönderme yapılmasına rağmen, bunların hiç birinin 'evrensel' kavramının sahip olduğu güce sahip olmadığını anlıyoruz. Dolayısıyla belgenin 'çifte kanattan' ziyade bir 'çifte sadakat' krizini yansıttığını söylemek mümkündür.

Bunlardan bazılarına değinmek gerekirse, belki de ilk olarak 2023 *Eğitim Vizyonu*'na seçilen "*Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye*" sloganından başlamak gerekir. Bu sloganın bile başlı başına çifte sadakat krizini yansıttığı söylenebilir. Mutluluk ile güçlülük arasında doğal bir korelasyon olduğu varsayımına dayanan bu slogan, bu iki kavramın kimi zaman (günümüz dünyasında çoğunlukla) birbiriyle çatıştığını görmezden geliyor.

Bakan sunuş yazısında: "*Pedagoji, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, nöro bilim, ekonomi ve teknolojinin bize tanıdığı tüm imkânları kapsayan transdisipliner bir zemine ihtiyacımız olduğu açıktır.*"[\[7\]](#) demektedir. Bu ifadeye temelde bir itiraz getirilemese de sorulması gerekiyor: Hangi pedagoji, hangi psikoloji, hangi antropoloji vs...? Zira Bakan'ın eleştirdiği günümüz dünyasında bu bilimlerin de az payı yoktur.

Belgede en çok önemseydiğim ifadelerden biri Bakan'ın sunuş yazısında yer alıyor: "*Bizim mücadelemiz, dünyaya ve doğaya pusu kuranlara, bilimi ve eğitimi kötüye kullananlara karşıdır. Sıraladığımız sorunları düzeltmenin yolu da bilimden ve eğitimden geçmektedir.*"[\[8\]](#)

Burası, '*mücadele*' kelimesinin geçtiği tek yer olması ve bir 'düşmandan' bahsetmesi sebebiyle (düşman kelimesi geçmese de) özellikle önemlidir. Tabii ki burada da sormamız gerekiyor: Dünyaya ve doğaya pusu kuranlar kimlerdir? Bilimi ve eğitimi kötüye kullananlar kimlerdir? Bunlarla nasıl mücadele edilecek? Bu mücadeleyi hangi hedef ve uygulamalarda görüyoruz?

Belgenin en sorunlu ifadelerinden biri, Bakan'ın sunuş yazısında geçmektedir: "*Bu bakış bizi, gerçeğin ve insanın parçalanmasına dayalı bir algıdan kurtaracak ve 'çoklukta birlik' anlayışının önünü açacaktır. Aynı bakış bizi, zıtların çatışmasından doğan paradoksal birliğe götürecektir. Bu anlayış, 'biz ve öteki' ayrımlarını aşarak 'hepimiz' olma bilincini diri tutacaktır. 'Hepimiz aynı takımdayız.' duygusunu hissettirecektir.*"[\[9\]](#)

Kanaatime göre bu ifade, belgenin 'çift kanattan' ziyade bir 'çifte sadakat krizini' yansıttığını göstermesi açısından önemlidir. Bakan, İslam düşüncesindeki 'kesrette vahdet' (*çoklukta birlik*) düşüncesine göndermede bulunuyor ve bu bakışın bizi "*zıtların çatışmasından doğan paradoksal birliğe*" götüreceğini söylüyor. Bakan'a göre bu 'paradoksal birlik', biz ve öteki ayrımlarını kaldıracak ve bize 'hepimiz' olma bilincini verecektir.

'Kesrette vahdet' olduğu doğrudur. Bu kavram İslam düşüncesinde Tevhid'e göndermede bulunur. Ama bu bizi 'paradoksal birliğe' nasıl götürecektir? Dahası paradoksal birlik ne demektir? Zıtların çatışmasından paradoksal birlik nasıl doğacak? Bu kavram biz ve öteki ayrımlarının *aşılmasını* nasıl sağlayacak?

Belge, kavramı açıklamasa da, bu kavramın belgenin taşıdığı çifte sadakat krizine bir işaret olduğu söylenebilir. Yani, belge bir bakıma "Evet, çift kanat dediğimiz kanatlar zaman zaman birbiriyle çatışıyor, uyumlu değil ama bu, çatışma/çelişki gibi görünen bir birliktir." demiş oluyor. Ama sadece demiş oluyor, bunun nasıl olacağını söylemiyor.

Örneğin belgede Nurullah Ataç'ın adının zikredilmesini bu 'paradoksal birliğe' örnek olarak verebilir miyiz? Ataç Batılılaşma için eski benliğimizi, kültürümüzü tamamen arkamızda bırakmamız gerektiğini, takip ve taklidin ötesine geçip Avrupa uygarlığı içinde erimemiz gerektiğini söylüyordu. Dil konusunda hassas olan Ataç'a göre, Batı'nın köklerine yani Yunanca ve Latince'ye gitmeli, yapay da olsa "*Batı uygarlığını yankılayan*" bir dil kullanmalıydık.[\[10\]](#)

Belgenin en sorunlu ifadelerinden biri yine Bakan'ın sunuş yazısında geçiyor. Şöyle diyor Ziya Selçuk: "*...Millî Eğitim Bakanlığı olarak gerçekleştirmek istediğimiz dönüşüm; adil, insan merkezli, öğretmen temelli, kavramda evrensel, uygulamada yerli; esnek, beceri ve görgü odaklı; hesap verebilir, sürdürülebilir bir ilkesel duruş sergilemekle tecessüm edecektir.*"[\[11\]](#)

Kavramda evrensel, uygulamada yerli!

Kulağa hoş gelen bu klişe bize ne anlatıyor? İftar sofrasında Coca-Cola içmek gibi bir şey mi bu? Paradoksal birlikten kastedilen bu mu?

Buna benzer ifadeler Eğitim Felsefesi bölümünde de geçiyor. Bunları da aktardıktan sonra söylenmek istenen şeyi anlamaya çalışalım:

"Hakikatin bütünlüğüne saygı duyan bir eğitim sisteminin her şeyden önce evrensel bir zemine gereksinimi vardır. Daha sonra bulunduğu toprağın boyasıyla boyanır ve millileşir."[\[12\]](#)

"Sonuç olarak bir topluma yapılabilecek en büyük kötülük, o toplumu kendi kültüründen mahrum etmektir. Daha büyük bir kötülük ise onu kendi kültürüne mahkûm etmektir."[\[13\]](#)

"Kültürün uygarlığa dönüşümü evrensel olana bağlantısıyla gerçekleşir. Evrensel bakış, sağlam bir eğitim sistemi için temel şart olan toplumsal mutabakatı kolaylaştırır. Mutabakat olmadan zemin olmaz. Zemin olmadan şekil olmaz. Diğer bir ifadeyle eğitim de dâhil birçok konu, zemin olmadığı takdirde sadece şekilde kalır."[\[14\]](#)

İlk olarak şu ifadeyi tekrar okuyalım: "*Sonuç olarak bir topluma yapılabilecek en büyük kötülük, o toplumu kendi kültüründen mahrum etmektir. Daha büyük bir kötülük ise onu kendi kültürüne mahkûm etmektir.*" Bu ifadeye göre kendi kültürümüze "mahkûm" olmak, kendi kültürümüzden "mahrum" olmaktan daha büyük bir kötülük! Bu ifadelerdeki hem kültürden, hem de kötülükten neyin kastedildiği açıklanması gerekir.

Açıktır ki alıntıladığım ifadelerin hepsi 'yerli' olanın dışında bir de 'evrensel' ayrımı yapıyor. Yerli olanın ne olduğunu az-çok anlayabiliyoruz. Peki 'evrensel' ne anlama geliyor? Çünkü bu ifadelerden anladığımız kadarıyla 'evrensel' merkeziyken, yerli kendini ona göre ayarlayacaktır. Belgeye göre kavramlar 'evrensel' olacak, uygulamalar 'yerli' olacaktır; zemin 'evrensel' olacak onun üzerine bina edilecek şey 'yerlilikle' boyanacaktır.

Mesela Bakanlığa göre 'toplumsal cinsiyet' evrensel bir kavram mıdır? Eğer öyleyse, bu kavram bizim 'yerli ve milli' kimi değerlerimizi İstanbul Sözleşmesi'nde ifade edildiği gibi 'kökünden kazımak' istiyorsa bu kavramın yerelleştirilmiş uygulaması nasıl olacaktır?

Asıl soru: *Evrenseli* kim üretiyor? Belgenin sunuş yazılarında ve Eğitim Felsefesi bölümünde güçlü eleştiriler getirdiği zihniyetten çıkmıyor mu bu evrensel kavramlar? Ama daha da önemlisi, bir paradigma dönüşümünü savunan bu belge 'evrensele' boyun eğerek bunu nasıl başaracak?

Vizyon belgesinin sunuş yazısında Ziya Selçuk, insan-makine ilişkisine yönelik önemli eleştiriler getiriyor. Bu eleştirilerin dünyanın posthümanist döneme hazırlandığı bir dönemde ayrı bir önemi var. Bakan bu bağlamda şunları ifade ediyor:

"Sanayileşmede dördüncü büyük kırılma olarak ifade edilen bu yeni tekillik dönemi; biyolojik, dijital ve fiziksel olanı tek vücutta birleştirmek gayesindedir." [15]

"Ancak, teknoloji alanındaki yenilikleri; yaşamı kolaylaştırmalarına rağmen, dünyanın tamamen farklı bir yöne sürüklenmeye başladığının yegâne işaretleri olarak koşulsuz kabullenmek doğru değildir. Bu çerçevede eğitimin muhtevasını, sadece endüstrinin ihtiyaçlarını dikkate alarak belirlemeyi öngören yaklaşımın zorlayıcı hâkimiyetini, aynen kabul etmek de doğru olamaz. Teknolojiye duyulan ihtiyaç ve pazar koşullarının dayattığı tüketim alışkanlıkları, insanoğlunun giderek kendine yabancılaştırma sürecini tetikliyorsa, eğitim ekosistemimiz, bu gidişe esaslı bir şerh düşmek sorumluluğuna sahiptir. İnsanı araçlarda zengin, amaçlarda yoksul kılan bir bakış açısına söyleyecek sözümüz ve verecek daha derin cevaplarımız olmalıdır." [16]

"Bizim tekilliğimiz, insan ve makinenin birlikteliğinden ziyade akıl ve kalbin birlikteliğidir." [17]

Bakan'ın insanı makineye bağımlı hale getiren, hatta makineye bir nevi kutsallık yükleyen anlayışa getirdiği eleştiriler hayli değerli. Fakat içerik, uygulama ve hedeflere bakıldığında 'akıl-kalp' birlikteliğinden ziyade insan-makine/yapay zeka etkileşiminin daha öne çıktığını, eğitimde data ve dijital platformlara merkezi bir önem verildiğini görüyoruz. Nitekim *Öğrenme Analitiği Aracılığıyla Veriye Dayalı Yönetim* başlıklı bölümde konu ayrıntılı bir şekilde ele alınıyor. Posthümanizmin 'tekillik' kavramında Bakan'ın da ifade ettiği gibi, biyolojik, dijital ve fiziksel olanın birleştirilmesi hedefleniyor. İnsan-insan etkileşiminin kalmayacağı, eğitimin aşamalı bir şekilde dijitalleşeceği, yapay zekalar tarafından yürütüleceği bir sistem tasavvur ediliyor. Açıkçası, içerik, hedef ve uygulamalara bakıldığında *"Böylesi bir eğitimin alt yapısı mı kuruluyor?"* sorusu akla geliyor.

Yazıyı hazırlarken vizyon belgesinin kimler tarafından hazırlandığını epeyce araştırmama rağmen bulamadım. Hangi belgelerden, düşüncelerden, kurumlardan, kişilerden, yararlanıldı? Bunlar hakkında herhangi bir bilgiye rastlamadım. Özellikle sermaye çevrelerinin etkisini merak ediyordum. Bunu anlayabilmek için *Eğitim Reformu Girişimi*'nin belgeyle ilişkili düşünce ve yorumlarına baktım. Yönetim kurulu başkanlığını Prof. Dr. Üstün Ergüder'in yaptığı bu merkezin ulusal destekçileri arasında, Vehbi Koç Vakfı, Sabancı Üniversitesi, Aydın Do-

ğan Vakfı, Türkiye Vodafone Vakfı, Kadir Has Vakfı, Elginkan Vakfı gibi kurumlar bulunuyor. Uluslararası destekçileri arasında ise Open Society Foundation (George Soros'un Vakfı), Network of European Foundations, European Association for Education Law and Policy, Ernst Reuter Girişimi, Research Triangle Institute (ABD) gibi kurumlar bulunuyor.[18]

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) vizyon belgesinin açıklanmasından sonra Kasım 2018'de belgeyle ilgili düşüncelerini "*Vizyon Belgesi Neler Getiriyor ve Nasıl Güçlendirilebilir?*" başlığıyla yayınladı. ERG, yaptığı açıklamada vizyon belgesini "umut verici" olarak değerlendiriyor: "*Eğitim Reformu Girişimi (ERG), kurulduğu 2003 yılından bu yana eğitimde veri temelli, katılımcı, bütüncül ve uzun vadeli politikalara duyulan ihtiyacı vurguluyor. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından açıklanan Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesini bu ihtiyacın karşılanması yolunda uzun zamandır beklenen, umut verici bir adım olarak karşılıyoruz.*" [19]

ERG, belgeyi desteklemekle birlikte uygulama adımlarının güçlendirilmesi için öneriler de sunuyor. Bu önerilerden birisinde, "*Kapsayıcı eğitim ve toplumsal cinsiyet bağlamında, kız çocukların nitelikli eğitime erişimine yönelik hedefler, bu konuya verilen önemi ve önceliği yansıtacak biçimde açık olarak vurgulanmalıdır.*"[20] deniyor. ERG'nin sıkı bir toplumsal cinsiyet eşitliği destekçisi olduğunu da belirtmek gerekiyor. ERG bu bağlamda, Haziran 2008'de "*Eğitimde ve Eğitimle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*" başlıklı bir politika notu da hazırlamış.[21]

Son olarak, *paradigmatik dönüşümün* hedef ve uygulamalara ne kadar yansıdığını ele almakta fayda var.

Vizyon belgesinde hedefler ve bu hedeflere bağlı uygulamaların yer aldığı 18 başlık bulunuyor. Bu hedef ve uygulamaların frekanslarını çıkardığımızda, toplamda 44 hedef ve bu hedeflerin altında 261 uygulama yer aldığını görüyoruz. En çok hedef ve uygulamanın yer aldığı üç başlık sırasıyla şöyle:

Mesleki ve Teknik Eğitim: 7 Hedef, 33 uygulama,

Ortaöğretim: 4 Hedef, 25 uygulama,

Ölçme ve Değerlendirme: 4 hedef, 23 uygulama.

Bu sıralama, mesleki ve teknik eğitimin sözü edilen dönüşümde önemli bir yer kaplayacağını gösteriyor. Diğer başlıkları ve onların altında yer alan hedef ve uygulama sayılarını dipnottan inceleyebilirsiniz.[22]

Gerek sunuş yazılarında gerekse Eğitim Felsefesi bölümünde 'nicele önem veren', 'pragmatik' mantığa güçlü eleştiriler getiriliyor ama hedef ve uygulamaların bu eleştirilere pek kulak vermediği anlaşılıyor. Evet, yarışma ve sınava daha az ihtiyaç duyulması[23], sınav yapılarının

değiştirilip daha çok yoruma ve eleştirel düşünmeye yer verilmesi[24] gibi bazı değişiklikler yapılacağı belirtiliyor ama bunların paradigmatik dönüşüme nasıl hizmet edeceği belirsiz.

Örneğin belgede şu ifadeler yer alıyor:

"Önceki yıllarda derslik sayısı, öğretmen ataması, okullaşma, dijital altyapı gibi konularda yapılan niceliğe dair atılımları, nitelikle tamamlamanın tam vaktidir."[25]

"Bu yüzden eğitim süreçlerini, sadece biyolojik veya ekonomik tanımlamalara, istatistiksel verilere ve nicel başarılarla hapsolmaktan kurtarıp ontolojisi, epistemolojisi ve etik temelleriyle birlikte ele almak zorundayız."[26]

"Günümüz dünyasında itibar edilen ana akım sistemlerinde hâkim bakış açısı, eğitimi işlevsel çıktılarıyla değerlendirmeye yatkındır. Bu bakış açısının bir sonucu olarak eğitimin sorumluluk alanı, güncel gereksinimlerin (mesleğe hazırlama, iyi bir vatandaş yetiştirme) karşılanmasıyla sınırlandırılmakta; insan, bütüncül ve tutarlı bir ontolojik perspektif yerine, yüzeysel ve indirgeyici bir yaklaşımla sadece biyolojik olarak düşünen canlı, homo biologicus veya homo economicus olarak tanımlanmaktadır."[27]

"Türk toplumunun bilgiyle olan pragmatik ilişkisini yeniden düşünmesi ve varlık-bilgi dengesini yeniden yapılandırması önemlidir. Aksi hâlde varoluşu, sadece maddi varlık dünyasını tecrübe yoluyla anlatmak, tek kanatla uçmaya ve yükselmeye benzeyen nafile bir çabadır. Epistemoloji, bilginin ve eğitimin ötesinde, irfanı ve maarifi anlamak için de değerlidir."[28]

Sunuş yazılarını, *Eğitim Felsefesi* ve *Temel Politikamız* bölümlerini okuyup, *İçerik ve Uygulama* bölümüne geldiğimizde insan sormadan edemiyor: Nerede o çift kanat?

İçerik ve Uygulama bölümüyle birlikte belgeye oraya kadar hakim olan dil ve mantık değişiyor, daha teknik bir havaya bürünüyor. Bu aşamadan sonra pragmatik kaygıların belgeye daha fazla hakim olmaya başladığını görüyorsunuz; sayısallaştırmaya, dijital merkezleşmeye, ölçmeye büyük önem veriliyor. Uzun uzun veri ambarları, veriye dayalı planlama ve yönetim sistemi, veri denetim birimi, veri bilgilendirme sistemi, veri analizi, çevrim içi platform, coğrafi bilgi sistemi, öğrenme analitiği platformu, tasarım-beceri atölyeleri, öğrenci başarı izleme araştırması, dijital ölçme-değerlendirme, elektronik portfolyo vb. uygulamalar anlatılıyor.

Bunların yerinde kararlar olup olmaması ayrı bir konu. Eğitim sistemini teknik açıdan güçlendirmek, verilerin sağlıklı ve hızlı bir şekilde toplanması, çok yönlü değerlendirme vb. uygulamalar ayrıca tartışılabilir. Ama bu hedef ve uygulamalarda felsefe nerede? Çift kanat nasıl sağlanacak?

2023 Eğitim Vizyonu belgesinde özellikle Bakan'ın sunuş yazısı ve *Eğitim Felsefesi* bölümlerindeki eleştirilerin ve iddiaların hem kendi içinde kimi çelişkiler barındırdığını hem de içerik ve uygulamaya yansımadığını söylemek mümkündür. Belge, 'akıl-kalp' birlikteliği,[29] 'fitrat',[30] 'akleden kalpler',[31] gibi İslami literatüre aşina kitleleri okşayan kavramlar

kullanmasına ve paradigmatik dönüşümün adresi olarak bu kavramları göstermesine rağmen içerik, uygulama ve hedeflerde bu dönüşümün nasıl olacağını cevapsız bırakıyor. Dahası, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, uygulamaya gelince belgenin dili ve yönelimi değişiyor ve daha öncesinde eleştirdiği zihniyetin pratiklerine daha fazla yer veriyor.

[1] Belgenin tam metnine şu linkten ulaşabilirsiniz: <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/>

[2] Paradigma kavramı TDK sözlüğünde, "değerler dizisi" olarak tanımlanıyor. Bilim Felsefesi Thomas Kuhn'un kullanımını yaygınlaştırdığı bu kavram, bir problemin görülmesi ve çözülmesi için dayanılan perspektif, kavramlar, değerler ve yöntemi içeren bir model olarak düşünülebilir.

[3] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 8

[4] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7

[5] Macid Hadduri, İslam'da Adalet, Yöneliş Yayınları, İstanbul, 1991, s. 272

[6] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 17

[7] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7

[8] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 8

[9] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 8

[10] Tanıl Bora, Cereyanlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.103-105

[11] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 10

[12] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 18

[13] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 18

[14] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 18

[15] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 6

[16] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7

[17] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7

[18] <https://www.egitimreformugirisimi.org/destekciler/>

[19] http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/MebVizyonBelgesi_BilgiNotu.23.11.18.pdf

[20] http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/MebVizyonBelgesi_BilgiNotu.23.11.18.pdf

[21] http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_Egitimde-ve-Egitimle-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-1.pdf

[22] *Not: Parantez içinde rakamlar hedeflerin altındaki uygulama sayılarını ve toplamlarını göstermektedir.* Öğrenme Analitiği Araçlarıyla Veriye Dayalı Yönetim: 2 Hedef (7+4=11); Ölçme Ve Değerlendirme: 4 Hedef (7+3+9+4=23) ; İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Ve Yönetimi: 2 hedef (13+8=21); Okulların Finansmanı: 1 Hedef (7); 5. Teftiş Ve Kurumsal Rehberlik Hizmetleri: 1 Hedef (4); Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık: 1 Hedef (9); Özel Eğitim: 1 Hedef (7); Özel Yetenek: 3 Hedef (3+4+8=15) ;Yabancı Dil Eğitimi: 3 Hedef (7+7+7=21); Öğrenme Süreçlerinde Dijital İçerik Ve Beceri Destekli Dönüşüm: 2 Hedef (6+5=11); Erken Çocukluk: 3 Hedef (6+2+3=11); Temel Eğitim: 3 Hedef (11+7+3=21); Ortaöğretim: 4 Hedef (8+11+2+4=25); Fen Ve Sosyal Bilimler Liseleri: 2 Hedef (6+5=11); İmam Hatip Ortaokulları Ve Liseleri: 2 Hedef (10+3=13); Mesleki Ve Teknik Eğitim: 7 Hedef (5+7+5+5+2+6+3=33); Özel Öğretim: 2 Hedef (5+4=9); Hayat Boyu Öğrenme: 1 Hedef (9)

[23] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 33

[24] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 34

[25] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 8

[26] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 8

[27] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 15

[28] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 17

[29] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7

[30] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 16. Bu arada şu notu da düşmekte fayda var. Bu kavram Hac Suresi 46. ayette geçmektedir. Belgede akıl ve kalp, çift kanat metaforuyla, iki ayrı kavrama/anlayışa gönderme yapmak için kullanılıyor. Ancak ayet akletme eyleminin mekanı olarak kalbi gösteriyor.

[31] 2023 Eğitim Vizyonu, s. 7